

VOJENSKÉ ZDRAVOTNICKÉ LISTY

ROČNÍK LVIII

ČERVENEC 1989

ČÍSLO 4

356.331.007.1(076):355.212.2:616-079

ÚKOLY NÁČELNÍKA ZDRAVOTNICKÉ SLUŽBY V ZÁKLADNÍ POSUDKOVÉ ČINNOSTI A NĚKTERÉ PROBLÉMY V TÉTO OBLASTI

Pplk. MUDr. Stanislav KONŠTACKÝ
Vojenská lékařská akademie JEP, Hradec Králové
(náčelník: plk. prof. MUDr. Pavel Kuna, DrSc.)

Nedílnou součástí léčebně-preventivní péče náčelníka zdravotnické služby útvaru (NZSÚ) je lékařská posudková činnost, kdy při své každodenní práci posuzuje zdravotní stav a vyjadřuje se ke schopnosti k službě či k úlevám a jiným léčebně-preventivním opatřením u vojáků – této činnosti říkáme základní posudková činnost.

Náčelník zdravotnické služby se při ní zcela samostatně rozhoduje a jeho návrhy nepodléhají schválení orgánů vojenské posudkové služby, ať již posádkových nebo nemocničních vojenských lékařských komisí. Význam této posudkové činnosti NZSÚ je medicínský, sociální, ekonomický a právní. V porovnání s civilní posudkovou službou má vojenské posuzování jisté specifické úkoly.

Náčelník zdravotnické služby se vyjadřuje v rámci základní posudkové činnosti po nástupu vojáků základní služby k útvaru ke vhodnosti zařazení do jednotlivých odborností a funkcí s ohledem na jejich zdravotní stav a zdravotní klasifikaci. V případě, že u vojáka základní služby zjistí při nástupu, že zdravotní stav neodpovídá zdravotní klasifikaci, může provést změnu zdravotní klasifikace „Schopen“ (A) na klasifikaci „Schopen ne pro I, II, III“ (značeno B I, B II, B III) a opačně. Tuto změnu provádí NZSÚ zapsáním do Vojenské knížky, Zdravotní knížky, uveřejněním v denním rozkaze velitele útvaru a také zapsáním do evidenční karty vojáka základní služby. Jiné klasifikace sám NZSÚ nemůže změnit, tuto pravomoc mají pouze vojenské lékařské komise.

V této činnosti nemá obvykle NZSÚ lehký úkol. Každoročně nastupuje k útvarům zpravidla vyšší počet vojáků se sníženou zdravotní klasifikací, než je počet funkcí, do kterých mohou být tito vojáci zařazeni. NZSÚ proto musí často zařazovat tyto vojáky i do funkcí, kde je stanovena zdravotní klasifikace „Schopen“. Je proto nutné zajistit těmto vojákům pracovní režim, který zabezpečí, aby jejich zdravotní stav nebyl v tomto zařazení narušen. Proto Závazné metodické opatření náčelníka zdravotnické služby ČSLA

číslo 4/1987 mimo jiné stanovuje povinnosti NZSÚ při zařazování vojáků se sníženou zdravotní klasifikací, zvláště pak vojáků se zdravotní klasifikací „Schopen jako ...“

Náčelník zdravotnické služby útvaru musí na základě prvotního lékařského vyšetření a zdravotní klasifikace stanovit konkrétní úlevy vojákovi a uveřejnit je v denním rozkaze velitele. Při zařazování takových vojáků musí přihlížet i k využití schopností a znalostí získaných v občanském povolání, případně je oprávněn změnit funkci uvedenou v rámci zdravotní klasifikace „Schopen jako ...“ na jinou vhodnou funkci, která svou odbornou náplní a nároky na tělesný a duševní stav odpovídá zjištěnému zdravotnímu stavu.

Tím ovšem činnost náčelníka zdravotnické služby nekončí, protože musí kontrolovat, zda jsou u těchto vojáků základní služby doporučené úlevy dodržovány. Je to důležitý preventivní úkol, jehož plnění má zajistit, že nedojde k poškození zdraví v průběhu vojenské služby.

Při ambulantní činnosti NZSÚ navrhuje úlevy ve službě, výcviku a výstroji, úpravu životosprávy, neschopnost ke službě pro nemoc (úraz) a současně stanoví termíny kontroly, kdy se nemocný dostaví k opětovnému vyšetření.

V souladu s předpisem Zákl-Ř-1, Řádem vnitřní služby má náčelník zdravotnické služby návrhovací právo a velitel rozhoduje o udělení jednotlivých úlev či schvaluje neschopnost ke službě pro nemoc uveřejněním v denním rozkaze. Jedná se o zajištění léčebného režimu při oslabeném zdravotním stavu či nemoci, aby byl zabezpečen pokud možno co nejrychlejší návrat vojáka k plnění vojenských povinností či úkolů bojové a politické přípravy. Uveřejnění v rozkaze velitele útvaru zakládá nárok na vyplacení služebního příjmu v nemoci nebo nemocenských dávek při překročení 30 dnů neschopnosti k službě pro nemoc nebo úraz u vojáků z povolání a v další činné službě.

Právo velitele útvaru povolovat neschopnost ke službě pro nemoc, úlevy ve službě a podobně je odrazem nedílné velitelské pravomoci, avšak článek 356 předpisu Zákl-Ř-1 současně stanoví veliteli v těchto otázkách postupovat podle posudků ošetřujících lékařů. Znamená to tedy, že rozhodne-li velitel jinak, než navrhl příslušný lékař či komise, nese pak plnou odpovědnost za následky, které nerespektováním návrhu lékaře vojákovi vzniknou při poškození zdraví.

Lékař je však povinen na druhé straně upozornit velitele na možné poškození zdraví vojáka, nebudou-li jeho doporučení velitelem realizována.

Nedostatky v základní posudkové činnosti NZSÚ bývají při udělování úlev. Jednak není dodržována doba úlev, která podle Zákl-Ř-1, čl. 383 je stanovena nejvýše 3 dny. Podle potřeby je možné úlevy opakovat. Toto opatření je důležité také proto, aby byl nemocný pravidelně kontrolován. Úlevy nebývají přesně formulovány, například není správné navrhnout úlevy „klid na rotě“, protože pokud má mít nemocný klid, musí být přijat na ošetřovnu. Vždy je nutná přesná formulace úlev, jako například: osvobodit od ranního cvičení na dobu 3 dnů nebo lehká obuv na ..., bez plnohodnotného výcviku a podobně.

Náčelník zdravotnické služby útvaru se v základní posudkové činnosti také podílí na výběru žadatelů k přijetí do vojenských škol, kursů a za vojáky z povolání nebo v další službě z řad vojáků v činné službě.

Jeho povinností je nejprve takového vojáka pečlivě vyšetřit a v souladu s předpisem Všeob-P-41/práv. (Lékařské posuzování schopnosti k vojenské službě a přezkumné řízení v ČSLA, příloha 3) se vyjádřit k tomu, zda splňuje požadavky kladené na jednotlivé profese. Zde bych rád upozornil na tu skutečnost, že při odesílání do kursů v délce do 1 roku rozhoduje o schopnosti k absolvování kursu sám. V případě studia na vojenských školách náčelník zdravotnické služby provádí jen předběžné posouzení, zda není jednoznačná kontraindikace pro studium. Konečný posudek vydává předseda nemocniční vojenské lékařské komise na Lékařském vysvědčení o žadateli. Náčelník zdravotnické služby útvaru také posuzuje schopnost k výkonu vojenské služby vojáků v záloze při nástupu a ukončení cvičení. Pokud lékař zjistí u nastupujícího důstojníka, praporčíka v záloze zdravotní stav odpovídající klasifikaci „Neschopen v míru, schopen s omezením druhého stupně za branné pohotovosti státu“ nebo u vojáka či poddůstojníka v záloze zdravotní klasifikaci „Dočasně neschopen vojenské služby“, zpracuje Lékařskou zprávu – volnou formou, která je jedním z podkladů pro provedení přezkumného řízení.

Současně navrhne veliteli, aby takový voják, důstojník či praporčík v záloze byl vrácen zpět k okresní vojenské správě, která jej odeslala na cvičení. Vyšetření vojáků v záloze lékař zaznamená do „Sešitu zdravotních prohlídek vojáků v záloze“. NZSÚ má rovněž právo navrhnout veliteli odeslání vojáka v záloze nastupujícího na cvičení zpět k příslušné OVS, zjistí-li dočasnou neschopnost ke službě, třídní

a delší u cvičení do 4 týdnů a 7denní a delší neschopnost u cvičení trvajících 4 týdny a více. Při nástupu a ukončení cvičení provádí NZSÚ také záznam o vyšetření a zdravotní klasifikaci do Vojenské knížky vojáka v záloze.

Při základní posudkové činnosti se NZSÚ vyjadřuje i k zařazení vojáka do zvláštní tělesné přípravy. Ke sportovní činnosti vojáků se vyjadřuje jen u soutěží nižších stupňů. Sportovce I. a II. výkonnostní třídy sleduje a jejich schopnost posuzuje oddělení tělovýchovného lékařství spádové vojenské nemocnice.

Vojáky s oslabeným zdravotním stavem nebo trpící vleklými nemocemi nedokonale kompenzovanými nebo dekompenzovanými navrhuje zařadit do zvláštní tělesné přípravy, nejdéle však na dobu 3 měsíců, jinak musí být posouzeni PVLK nebo NVLK, která stanoví zdravotní klasifikaci odpovídající zdravotnímu stavu a na jejím základě zařadí vojáka do zvláštní tělesné přípravy, a to především u vojáků z povolání.

Součástí základní posudkové činnosti NZSÚ je také zpracování návrhů na lázeňské léčení v rámci preventivní rehabilitace II. skupiny a lázeňské doléčování nebo léčení na vrub řádné dovolené.

Lékař na základě ročních lékařských vyšetření provede zhodnocení zdravotního stavu příslušníků útvaru a u osob s oslabeným zdravotním stavem navrhne lázeňské léčení s tím, že se řídí indikacemi pro jednotlivé typy léčení. Lázeňské léčení je dobrovolnou dávkou v rámci nemocenské péče a tudíž na ni není právní nárok. Je třeba, aby i toto si lékaři uvědomovali a také v souladu s RMNO č. 4/87 informovali žadatele o lázeňskou péči.

Lékaři, zvláště začínající, neznají často druhy lázeňského léčení, které může být poskytováno v těchto formách:

- a) Preventivní rehabilitace II. skupiny ve vojenských lázeňských ústavech (VLÚ), ve vojenských ozdravnárnách (VO) u vojáků z povolání, přičemž prvních 14 dnů je na úkor preventivní rehabilitace a 7 dnů na vrub řádné dovolené, v případě léčení ve VLÚ Františkovy Lázně je to 14 dnů z řádné dovolené, protože se zde poskytuje lázeňské léčení v délce 4 týdnů. Za zdravotnickou indikaci lázeňského léčení odpovídá NZSÚ nebo příslušný ošetřující lékař. Návrh na preventivní rehabilitaci II. skupiny vypracovává NZSÚ přímo na poukaz, kde je uvedeno místo a doba trvání preventivní rehabilitace. Preventivní rehabilitace vojáků z povolání je soubor léčebně-preventivních, tělovýchovně lékařských a pracovních opatření. Jejím cílem je dosáhnout upevnění fyzického a duševního zdraví vojáků z povolání, u nichž dochází při výkonu funkce ke zhoršování zdravotního stavu. Preventivní rehabilitace může být udělena výkonným letcům a výsadkářům bez věkového omezení, vojákům z povolání, kteří zabezpečují letový provoz nepřetržitě 10 a více let a dosáhli věku 35 let, těm kteří dosáhli 40 let a pracují alespoň 20 let v I. kategorii pro účely sociálního zabezpečení, a dal-

ším skupinám, jak jsou uvedeny v citovaném RMNO č. 4/87.

Náčelníci zdravotnické služby útvarů a lékaři poliklinik předkládají písemná doporučení na preventivní rehabilitaci II. velitelům útvarů podle druhu chorob vojáků z povolání do 30. dubna každého roku.

- b) Lázeňské léčení, které může podstoupit voják z povolání či v další službě i nesplňující podmínky pro udělení PR. Po vyplnění Lékařského návrhu na lázeňské léčení skl. č. 36/Z, pokud jeho zdravotní stav odpovídá indikaci pro lázeňské léčení. Toto léčení se poskytuje na vrub řádné dovolené. Velitel na návrhu potvrzuje, že na období, kdy se lázeňské léčení navrhuje, udělí vojákovi z povolání řádnou dovolenou (ŘD).

Lázeňské léčení může být uděleno:

- I. účastníkům nemocenské péče v ozbrojených silách
 - vojákům z povolání
 - vojenským důchodcům, jimž nemůže být lázeňské léčení poskytnuto podle jiných předpisů
- II. rodinným příslušníkům účastníků nemocenské péče v ozbrojených silách, nemůže-li jim být poskytnuto lázeňské léčení podle jiných předpisů. Jedná se většinou o:
 - manželky nebo družky, které nejsou v zaměstnaneckém poměru anebo jim nemůže být poskytnuta lázeňská léčba z prostředků ROH závodu,
 - děti do 26 let, pokud se soustavně připravují předepsaným výcvikem nebo studiem na budoucí povolání nebo jsou pro nemoc, tělesnou či duševní vadu trvale neschopny práce. Podrobněji viz RMNO č. 4/87.

Při poskytování lázeňského léčení se setkáváme s nesprávným zápisem do Soupisu neschopných ke službě pro nemoc (úraz). U preventivní rehabilitace II. skupiny i lázeňského léčení v době ŘD se nejedná o neschopnost ke službě pro nemoc, a proto vojáky do Soupisu neschopných služby pro nemoc nezapisujeme. Jinak je tomu u lázeňského doléčování, kdy se překládá pacient po schválení návrhu NVLK z lůžka ve vojenské nemocnici přímo do lázeňského ústavu – v tomto případě se jedná o neschopnost ke službě pro nemoc a tudíž zápis v Soupisu neschopných služby pro nemoc je oprávněný, jedná se vlastně o pokračování léčení, ale ve Vojenském lázeňském ústavu.

- c) Lázeňské doléčování představuje rehabilitační péči o vojáky po těžkých úrazech a vleklých chorobách, kde následky úrazu nebo onemocnění vyžadují soustavnou péči ve VLÚ nebo VRÚ a léčba navazuje zpravidla bezprostředně na nemocniční péči.

Poskytuje se:

- vojákům z povolání
- vojákům základní služby (výhradně ve VRÚ Slapy)

– vojákům z povolání vojsk federálního ministerstva vnitra

– výjimečně vojákům, kteří byli propuštěni do zálohy a jejichž onemocnění je v přímé souvislosti s výkonem vojenské služby.

Lázeňské doléčování se navrhuje v případě, že je indikována lázeňská léčba nebo se předpokládá návrat ke schopnosti ke službě v době delší než 14 dnů.

- d) Lázeňské léčení chorob označených v indikačním seznamu křížkem se poskytuje mimo řádnou dovolenou. Vojákovi z povolání a v další službě se poskytuje při tomto lázeňském léčení neschopnost k službě pro nemoc. Návrhy na takové léčení vystavuje NZSÚ a potvrzuje je náčelník rehabilitačního oddělení spádové vojenské nemocnice a příslušná vojenská lékařská komise.

U akutně vzniklých onemocnění nebo po úrazech (operacích) se lékařské návrhy zpracovávají nejpozději do 14 dnů po ukončení nemocniční léčby a urychleně se předkládají Správě vojenských lázeňských a rekreačních zařízení. U chronických onemocnění se lékařské návrhy předkládají SVLRZ do 6 týdnů před požadovaným nástupním termínem.

Při navrhování lázeňského léčení je třeba dodržovat obecné kontraindikace, které jsou rovněž uvedeny v RMNO 4/87.

Patří mezi ně: infekční nemoci přenosné na člověka, nemoci v akutním stadiu, oběhová slabost jakéhokoliv druhu, stavy po tromboflebitidách do 3 měsíců od akutního stadia, labilní diabetes mellitus s opakující se acidózou, často se opakující krvácení, kachexie všeho druhu, zhoubné nádory mimo některé, které jsou indikovány v seznamu, epilepsie (s výjimkou dispenzarizovaných v protizáchvatových poradnách), u nichž se v posledních 3 letech nevyskytl záchvat, aktivní ataky psychóz, toxikomanie a alkoholismus, nemocní odkázaní na pomoc druhé osoby, inkontinence moči a stolice.

Z obsahu příspěvku vyplývá, že základní posudková činnost je důležitou a náročnou součástí práce NZSÚ.

Ve sdělení jsem chtěl upozornit na nejdůležitější úkoly NZSÚ v základní posudkové činnosti i na některá úskalí či problémy, které se v této činnosti vyskytují. Ochrana zdraví vojáků je prvořadým úkolem zdravotnické služby a odpovědné provádění základní posudkové činnosti k plnění tohoto úkolu významně napomáhá.

Souhrn

Ve sdělení jsou uvedeny úkoly NZSÚ v základní posudkové činnosti a některé problémy, které se v této činnosti náčelníka zdravotnické služby vyskytují, zvláště pak při zařazování do funkcí a při poskytování lázeňského léčení.

Literatura

1. BUREŠ, R. aj.: Kompendium lékařské posudkové činnosti I., Praha, Avicenum 1982.
2. KUČERA, V. aj.: Vojenská posudková činnost v praxi náčelníka zdravotnické služby útvaru. Hradec Králové, VLVDÚ JEP 1987.
3. Všeob-P-41-Lékařské posuzování schopnosti k vojenské službě a přezkumné řízení v ČSLA. Praha 1982.
4. Zákl-Ř-1 Řád vnitřní služby ozbrojených sil Československé socialistické republiky. Praha 1979.
5. Zdrav-1-1-Péče o zdraví v Československé lidové armádě v míru. Praha 1986.

Klíčová slova: Základní posudková činnost; Zařazování vojáků do odborností; Preventivní rehabilitace; Úlevy ve službě; Lázeňské léčení.